

pozaeuropejskich (wobec 26% w przypadku pozostałych produktów przetwórstwa przemysłowego). Szczególnie wysoki udział rynków pozaeuropejskich charakteryzuje eksport sprzętu lotniczego. W 2014 r. blisko 70% polskiego eksportu tej kategorii wyrobów *high-tech* znalazło odbiorców na odległych geograficznie rynkach (32% eksportu trafiło do USA, a 23% do Kanady). Udział krajów pozaeuropejskich w eksporcie wyrobów wysokiej techniki jest bardzo zróżnicowany w poszczególnych kategoriach. Obok eksportu sprzętu lotniczego, rynki pozaeuropejskie mają duże znaczenie także w eksporcie maszyn nonelektrycznych oraz w eksporcie uzbrojenia. Natomiast w eksporcie komputerów, farmaceutyków oraz chemikaliów dominują zdecydowanie rynki europejskie.

* Autor jest pracownikiem Instytutu Ekonomicznego Narodowego Banku Polskiego. E-mail: wojciech.mroczek@nbp.pl. Opinie wyrażone w artykule są osobistymi opiniami autora.

¹ Definicja dóbr wysokiej techniki według *High-tech industry and knowledge-intensive services* (htec); http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/htec_esms.htm. Dane do 2006 r. podawane są według klasyfikacji SITC Rev. 3, natomiast dane od 2007 r. według klasyfikacji SITC Rev. 4. Polskie nazwy kategorii dóbr wysokiej techniki wg publikacji GUS, „Nauka i technika w 2012 r.”.

² OECD, *Interconnected Economies: Benefiting from Global Value Chains*, 2013.

UNIA EUROPEJSKA - KRAJE TRZECIE

STOSUNKI GOSPODARCZE UNII EUROPEJSKIEJ Z KRAJAMI ASEAN – WIETNAM

Marzenna Błaszczuk-Zawiła*

Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (*Association of South East Asian Nations* – ASEAN) jest jednym z najszybciej rozwijających się ugrupowań integracyjnych na świecie. Kraje ASEAN notują dynamiczny wzrost gospodarczy¹. Uzyskanie lepszego dostępu do ich rynków jest więc jednym z priorytetów Unii Europejskiej.

Wobec zawieszenia w marcu 2009 roku rokowań w sprawie utworzenia międzyregionalnej strefy wolnego handlu UE-ASEAN, w grudniu 2009 r. państwa członkowskie UE zobowiązały Komisję Europejską do podjęcia rokowań w sprawie umów dwustronnych z poszczególnymi krajami tego ugrupowania.

Wietnam jest trzecim krajem ASEAN, po Singapurze i Malezji, z którym Unia rozpoczęła rokowania w tej sprawie, a drugim, po Singapurze, z którym rozmowy zakończyła. Ocenia się, że unijno-wietnamska umowa o wolnym handlu jest najszerszą, zważywszy jej zakres, umową zawartą przez Unię z krajem rozwijającym się². Ma ona być modelowym rozwiązaniem dla porozumień handlowych UE z krajami rozwijającymi się³, a także stanowić kolejny krok w kierunku zawarcia kompleksowej umowy międzyregionalnej UE-ASEAN. Celem artykułu jest przedstawienie rozwoju stosunków gospodarczych Unii Europejskiej z Wietnamem oraz ich perspektyw w świetle ostatnio zawartych umów dwustronnych.

Rozwój stosunków UE-Wietnam po 1990 roku

Początki stosunków unijno-wietnamskich sięgają października 1990 roku, gdy ówczesne Wspólnoty Europejskie

nawiązały oficjalne stosunki dyplomatyczne z Socjalistyczną Republiką Wietnamu (Wietnamem)⁴. W 1992 roku Wspólnota Europejska podpisała z Wietnamem umowę tekstylną (ramka 1), która była jednym z pierwszych porozumień handlowych zawartych przez Wietnam z krajami kapitalistycznymi. Niespełna trzy lata później (17 lipca 1995 r.) WE i Wietnam podpisały Umowę ramową o współpracy (*EU-Vietnam Framework Cooperation Agreement* – FCA), która weszła w życie 1 czerwca 1996 r. Umowa ta miała istotne znaczenie dla stosunków dwustronnych, poszerzała bowiem zakres wzajemnych relacji poza wymiar humanitarny (dominujący we wcześniejszych latach), a także przyznawała Wietnamowi klauzulę najwyższego uprzywilejowania w stosunkach handlowych z UE (postanowienie istotne dla Wietnamu, który nie był wówczas jeszcze członkiem Światowej Organizacji Handlu – WTO). Do głównych celów umowy FCA należały:

- 1) zapewnienie warunków rozwoju dwustronnego handlu i inwestycji oraz ich wspieranie,
- 2) wspieranie zrównoważonego rozwoju gospodarki Wietnamu,
- 3) zacieśnienie współpracy gospodarczej, w tym pomoc dla Wietnamu w jego dążeniu do wprowadzenia gospodarki rynkowej,
- 4) wsparcie ochrony środowiska i zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi.

W kolejnych latach Unia odegrała ważną rolę w integracji ekonomicznej Wietnamu z gospodarką światową. Była pierwszym dużym członkiem WTO, który zakończył z Wietnamem dwustronne rokowania akcesyjne w sprawie dostępu do rynku (grudzień 2004 r.⁵). W tym samym czasie UE zniosła wszystkie ograniczenia ilościowe w imporcie tekstyliów z Wietnamu. W maju 2007 r., kilka miesięcy po uzyskaniu przez Wietnam statusu członka WTO, Rada UE upoważniła Komisję Europejską do negocjowania z nim Umowy ramowej o wszechstronnym partnerstwie i współpracy (*EU-Vietnam Framework Agreement on Comprehensive Partnership and Cooperation* – PCA). Rokowania rozpoczęły

się w listopadzie 2007 r. W październiku 2010 r. obie strony parafowały umowę, a w czerwcu 2012 r., po 9 rundach rokowań, oficjalnie ją podpisały. Umowa z Wietnamem była trzecią, po Indonezji i Filipinach, umową tego typu

zawartą przez UE z krajem ASEAN. Umowa PCA została ratyfikowana przez Wietnam 20 grudnia 2012 r. Czekają ciągle na ratyfikację przez władze Francji, Grecji, Irlandii, Włoch i Unii Europejskiej⁶.

Ramka 1

Najważniejsze daty w stosunkach Wspólnot Europejskich/Unii Europejskiej z Wietnamem

Październik 1990 – oficjalne nawiązanie stosunków dyplomatycznych
1992 – podpisanie umowy tekstylnej WE-Wietnam
1995 – podpisanie Umowy ramowej o współpracy
1996 – powołanie Stałego Przedstawicielstwa WE w Wietnamie
1997 – przystąpienie Wietnamu do Porozumienia o współpracy UE-ASEAN
2003 – zainicjowanie dialogu UE-Wietnam w dziedzinie praw człowieka
2004 – pierwszy szczyt UE-Wietnam w Hanoi
2005 – przyjęcie przez Wietnam Planu Ogólnego (*Master Plan*) i Planu działania (*Action Plan*) w rozwoju stosunków z UE do 2010 roku, wraz z wytycznymi do 2015 roku
2007 – rozpoczęcie rokowań w sprawie ramowej umowy o wszechstronnym partnerstwie i współpracy (PCA)
Czerwiec 2012 – oficjalne podpisanie PCA między UE i Wietnamem; początek rokowań w sprawie umowy o utworzeniu strefy wolnego handlu
2 grudnia 2015 – oficjalne zakończenie rokowań w sprawie utworzenia strefy wolnego handlu UE-Wietnam

Źródło: Zestawiono na podstawie informacji Komisji Europejskiej.

Ramka 2

Podstawowe postanowienia umowy PCA między Unią Europejską i Wietnamem

Zakres zagadnień objętych umową PCA jest bardzo szeroki. W szczególności przewiduje ona:

- współpracę dwustronną oraz w ramach regionalnych i międzynarodowych forów i organizacji;
- rozwój wzajemnie korzystnej współpracy handlowej i inwestycyjnej, w tym zapobieganie tworzeniu nowych i usuwanie istniejących przeszkód w handlu i inwestycjach, w sposób konsekwentny i komplementarny w stosunku do bieżących i przyszłych inicjatyw regionalnych UE-ASEAN;
- współpracę na rzecz eliminacji ubóstwa, promowania zrównoważonego rozwoju, przewyższania nowych wyzwań (np. zmian klimatu i chorób zakaźnych), pogłębiania reform gospodarczych oraz integracji z gospodarką światową;
- podjęcie współpracy w dziedzinie sprawiedliwości i bezpieczeństwa, w tym praworządności i współpracy prawnej, ochrony danych, migracji, zwalczania przestępczości zorganizowanej, prania pieniędzy i nielegalnego handlu narkotykami;
- rozwijanie współpracy we wszystkich dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, w tym w zakresie praw człowieka; polityki gospodarczej; usług finansowych; podatków; polityki przemysłowej oraz małych i średnich przedsiębiorstw; technologii informacyjnych i komunikacyjnych; nauki i techniki; energii; transportu; planowania i rozwoju urbanistycznego i regionalnego; turystyki; edukacji i szkoleń; kultury; zmian klimatu; środowiska i zasobów naturalnych; rolnictwa, leśnictwa, zwierząt hodowlanych, rybołówstwa i rozwoju obszarów wiejskich; zdrowia; statystyki; pracy, zatrudnienia i spraw socjalnych; reformy administracji publicznej; stowarzyszeń i organizacji pozarządowych; zapobiegania katastrofom naturalnym i łagodzenia ich skutków; równości płci;
- nawiązanie współpracy w zakresie przeciwdziałania rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia i systemów jej przenoszenia; zwalczania nielegalnego handlu bronią strzelecką i lekką we wszystkich jego aspektach; niewypałów wojennych;
- współpracę w zwalczaniu terroryzmu;
- podejmowanie działań mających na celu wzajemną promocję, m.in. poprzez wymianę kulturalną, wykorzystanie technik informacyjnych, edukację oraz różne formy współpracy niezależnych ośrodków badawczych, środowisk uniwersyteckich, przedsiębiorstw i mediów.

Na mocy umowy PCA utworzony zostanie wspólny komitet składający się z przedstawicieli UE i Wietnamu. Będzie on forum dla dwustronnych dyskusji na wysokim szczeblu w kwestiach politycznych i gospodarczych, w tym dotyczących postępów Wietnamu w reformowaniu gospodarki, administracji, prawa i sądownictwa, a także we wdrażaniu programów współpracy z UE. Spotkania wspólnego komitetu będą odbywać się raz w roku.

W załącznikach do umowy znalazły się również m.in.: 1) Wspólna deklaracja w sprawie gospodarki rynkowej, w której strony zobowiązały się do wzmocnienia współpracy zmierzającej do możliwie szybkiego przyznania Wietnamowi statusu gospodarki rynkowej, z zastrzeżeniem odpowiednich procedur; oraz 2) Jednostronna deklaracja Unii Europejskiej w sprawie Ogólnego Systemu Preferencji do działania na rzecz zapewnienia optymalnego wykorzystania ogólnego systemu preferencji (*Generalised System of Preferences*) przez Wietnam.

Źródło: Załącznik do Decyzji Rady w sprawie podpisania Umowy ramowej o wszechstronnym partnerstwie i współpracy między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Socjalistyczną Republiką Wietnamu, z drugiej strony, 21.12.2010 r., KOM(2010) 699 wersja ostateczna/2.

Układ PCA z Wietnamem zawiera standardowe klauzule polityczne UE (m.in. przestrzeganie praw człowieka, współpraca z Międzynarodowym Trybunałem Karnym, problemy broni masowego rażenia, zwalczanie terroryzmu), postanowienia rozszerzające zakres współpracy UE-Wietnam w dziedzinie handlu i inwestycji, a także odnoszące się do wielu innych dziedzin (m.in. ochrona środowiska naturalnego i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym, gospodarowanie zasobami naturalnymi, dobre zarządzanie (*good governance*) – ramka 2). Obejmuje ona także dziedziny stanowiące przedmiot szczególnego zainteresowania Wietnamu, jak współpraca w zakresie praw człowieka i praworządności, a także pozostałości wojennych i zapobiegania katastrofom naturalnym. Rozwojowi współpracy między stronami ma służyć szybka ścieżka (*fast-track*) wdrażania niektórych istotnych aspektów umowy, doroczne dialogi w sprawie praw człowieka oraz konsultacje polityczne na szczeblu wiceministrów.

Po wejściu w życie umowy PCA wcześniejsze programy pomocowe i porozumienia handlowe zostaną zaktualizowane i rozszerzone na nowe dziedziny. W szczególności zastąpi ona obecnie obowiązującą umowę między Wspól-

notą Europejską i Wietnamem z 1995 r. oraz umowę o współpracy między Europejską Wspólnotą Gospodarczą a państwami członkowskimi Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) z 1980 r., którą w 1999 r. został objęty również Wietnam.

Zawarcie umowy o partnerstwie i współpracy umożliwiło rozpoczęcie unijno-wietnamskich rokowań w sprawie kompleksowej umowy handlowej i inwestycyjnej, przewidującej utworzenie strefy wolnego handlu. Rozpoczęły się one w czerwcu 2012 r. i trwały do grudnia 2015 r.

Wynegocjowana umowa (*EU-Vietnam Free Trade Agreement* – EVFTA) ma charakter kompleksowy. Obejmuje kwestie związane z liberalizacją barier taryfowych i stosowaniem środków sanitarnych i fitosanitarnych, a także z usługami i inwestycjami, usprawnieniem procedur celnych i granicznych, zamówieniami publicznymi, prawami własności intelektualnej, w tym oznaczeniami geograficznymi, funkcjonowaniem przedsiębiorstw państwowych, zrównoważonym rozwojem, współpracą rozwojową i tworzeniem możliwości rozwojowych (*capacity building*). Przewiduje też nowe podejście do ochrony inwestycji i rozstrzygania sporów z inwestorami (ramka 3).

Ramka 3

Podstawowe postanowienia umowy EVFTA

Liberalizacja taryfowa. Na mocy umowy zniesione zostaną prawie wszystkie cła (ponad 99%) w handlu UE-Wietnam, z wyjątkiem niewielkiej liczby pozycji taryfowych, w przypadku których uzgodniono częściową liberalizację w formie bezcłowych kontyngentów taryfowych (*tariff rate quotas* – TRQ). W szczególności, Wietnam zniesie 65% ceł importowych na towary unijne w momencie wejścia umowy w życie, a pozostałe będzie eliminował w dziesięcioletnim okresie przejściowym. Z kolei Unia zniesie cła w ciągu 7 lat. Liberalizacja ma zatem charakter asymetryczny – UE otwiera swój rynek szybciej (rozwiązanie typowe dla umów UE z krajami słabiej rozwiniętymi).

Przykładowo, od momentu wejścia umowy w życie bezcłowo będzie importowana do Wietnamu większość unijnych maszyn i urządzeń, około połowa produktów farmaceutycznych, tkaniny tekstylne i blisko 70% wyrobów chemicznych. Po 5 latach w pełni zliberalizowany zostanie import pozostałych maszyn i urządzeń, a także niektórych chemikaliów. Najdłuższe, dziesięcioletnie okresy przejściowe przewidziano dla samochodów (tylko samochody z dużymi silnikami, czyli > 3000 cc dla silników benzynowych i >2500 cc dla silników diesla – będą w pełni zliberalizowane rok po wejściu umowy w życie), a siedmioletnie – m.in. dla motocykli z silnikami ponad 150 cc, części samochodowych, pozostałych farmaceutyków i chemikaliów. Wietnam otworzy swój rynek także dla większości produktów rolno-spożywczych. Okresy przejściowe przewidziano m.in. w imporcie wołowiny (3 lata), wyrobów mleczarskich (do 5 lat), win i napojów alkoholowych, mrożonego mięsa wieprzowego i przetworów spożywczych (maksymalnie 7 lat) oraz drobiu (10 lat).

W imporcie Unii najdłuższe, siedmioletnie, okresy przejściowe obejmą najbardziej wrażliwe produkty – w szczególności tekstylia i obuwie. Barierą dla zwiększonego importu produktów chińskich mają być reguły pochodzenia odzieży, zakładające, że z preferencyjnego dostępu do rynku unijnego będzie mogła korzystać tylko odzież z materiałów wyprodukowanych w Wietnamie (z wyjątkiem wyprodukowanych w Korei Płd., która ma umowę o strefie wolnego handlu z UE). Tylko import niektórych najbardziej wrażliwych produktów rolnych (ryż, słodka kukurydza, czosnek, grzyby, cukier i produkty o wysokiej zawartości cukru, skrobia z manioku, surimi i tuńczyk w puszkach) nie będzie w pełni zliberalizowany, ale UE przewidziała dla nich kontyngenty taryfowe.

Ponadto Wietnam zobowiązał się do wyeliminowania prawie wszystkich ceł, które stosuje w eksporcie do UE, a w przypadku ceł pozostawionych – do ich niepodwyższania.

Redukcja barier pozataryfowych w imporcie z UE. Unia Europejska i Wietnam przyjęły zobowiązania wykraczające poza postanowienia porozumienia WTO w sprawie barier technicznych w handlu (*WTO Agreement on Technical Barriers to Trade* – TBT). W szczególności Wietnam zobowiązał się do częstszego stosowania norm międzynarodowych przy tworzeniu nowych regulacji, a w załączniku dotyczącym barier pozataryfowych w branży motoryzacyjnej – m.in. do uznawania unijnych certyfikatów zgodności po pięciu latach od wejścia w życie umowy. W rozdziale poświęconym środkom sanitarnym i fitosanitarnym (*Sanitary and Phytosanitary measures* – SPS) przewidziano stosowanie kilku ważnych zasad, jak zasada regionalizacji czy uznawanie UE jako jednego podmiotu. Zakłada się, że postanowienia redukujące bariery pozataryfowe ułatwią dostęp do rynku wietnamskiego firmom unijnym z wielu branż, w szczególności produkujących urządzenia elektryczne, IT, żywność i napoje.

Również po raz pierwszy w umowie o strefie wolnego handlu Wietnam uzna znakowanie produktów nierolnych formułą „Made in EU” (wyjątkiem są farmaceutyki, które nadal w znacznym stopniu podlegają zatwierdzeniu przez państwa członkowskie UE).

W umowie przewidziano też lepszą ochronę wybranych unijnych **oznaczeń geograficznych**. Z uznawania i ochrony porównywalnej do przewidzianej w ustawodawstwie unijnym skorzysta 169 produktów europejskich (m.in. *Champagne*, ser *Parmigiano Reggiano*, wino

Rioja, ser Roquefort i Scotch Whisky). Nazwy te będą zastrzeżone dla produktów importowanych z regionów UE będących ich tradycyjnymi wytwórcami. Również UE uzna wietnamskie oznaczenia geograficzne (np. herbatę *Mộc Châu* i kawę *Buôn Ma Thuột*). W umowie przewidziano rozszerzenie katalogu chronionych nazw w przyszłości.

Na mocy umowy firmy unijne będą mogły uczestniczyć w **zamówieniach publicznych** ogłaszanych w Wietnamie przez: ministerstwa (w tym dotyczących inwestycji infrastrukturalnych, np. drogowych i portowych), przedsiębiorstwa państwowe (np. firmy zaopatrujące w energię i narodowego operatora kolejowego), 34 szpitale publiczne, a także przez dwa największe miasta – Hanoi i Ho Chi Minh. UE i Wietnam zgodziły się również na stosowanie zasad w pełni zgodnych z zasadami porozumienia WTO w sprawie zamówień publicznych (*Government Procurement Agreement – GPA*), co pozwoli na zapewnienie przejrzystości i stosowanie procedur porównywalnych z procedurami sformułowanymi w innych umowach UE o strefie wolnego handlu z krajami rozwiniętymi i bardziej rozwiniętymi krajami rozwijającymi się. Firmy unijne będą pierwszymi firmami zagranicznymi, które uzyskają taki dostęp do wietnamskiego rynku zamówień publicznych.

Przyjęte postanowienia dotyczące **przedsiębiorstw państwowych i subsydiów** powinny zapewnić równe szanse przedsiębiorstwom państwowym i prywatnym w działalności komercyjnej prowadzonej przez przedsiębiorstwa państwowe. Umowa zawiera w tym zakresie również postanowienia odnoszące się do przejrzystości i konsultacji w sprawie subsydiów krajowych.

W odniesieniu do **praw własności intelektualnej** Wietnam zobowiązał się do zapewnienia poziomu ochrony przekraczającego normy zawarte w Porozumieniu WTO w sprawie praw własności intelektualnej związanych z handlem (*WTO Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPs*). Umowa dwustronna zapewni unijnym innowatorom, dziełom i markom lepszą ochronę przed niezgodnym z prawem kopiowaniem, w tym poprzez surowsze przepisy wykonawcze. Oczekuje się, że m.in. unijna branża farmaceutyczna skorzysta z lepszej ochrony i możliwości wydłużenia okresu obowiązywania patentu nawet o 2 lata, w przypadku opóźnień w wydaniu pozwoleń na dopuszczenie do obrotu. W załączniku do umowy odnoszącym się do wyrobów farmaceutycznych strony zgodziły się na ułatwienie handlu tymi produktami. Ponadto Wietnam przyjął zobowiązania odnoszące się do zamówień publicznych na produkty farmaceutyczne i zgodził się, aby firmy z kapitałem zagranicznym importowały i sprzedawały leki firmom-dystrybutorom i hurtownikom w kraju.

Wietnam zgodził się znacznie poprawić dostęp do rynków wielu **usług**, w tym usług dla przedsiębiorstw, usług środowiskowych, pocztowych i kurierskich, usług bankowych i ubezpieczeniowych oraz transportu morskiego. Przyjął również zasady odnoszące się do regulowania usług finansowych, telekomunikacyjnych, transportu morskiego i usług pocztowych. Postanowienia dotyczące świadczenia usług wykraczają znacznie zarówno poza zobowiązania Wietnamu wobec członków WTO, jak i wobec partnerów dotychczasowych umów o wolnym handlu. Daje to firmom unijnym najlepszy możliwy dostęp do rynku wietnamskiego. Co więcej, umowa będzie również zawierała klauzulę umożliwiającą włączenie do EVFTA najkorzystniejszych wyników obecnie prowadzonych rokowań w sprawie umów o wolnym handlu.

Wietnam zgodził się na **inwestycje** unijnych firm w niektórych ważnych branżach przemysłu przetwórczego, a mianowicie: produkcji żywności i napojów, nawozów i kompozytów azotu (*nitrogen composites*), opon i dętek gumowych, rękawiczek i wyrobów z tworzyw sztucznych, ceramiki oraz materiałów budowlanych. W przypadku maszyn Wietnam zniósł ograniczenia montażu silników okrętowych i maszyn rolniczych, sprzętu AGD i rowerów. Korzystniejsze są też postanowienia odnoszące się do recyklingu.

Umowa zawiera rozbudowane postanowienia odnoszące się do **zrównoważonego rozwoju**, w tym:

- zobowiązania stron do skutecznego wdrażania podstawowych norm pracy określonych przez Międzynarodową Organizację Pracy (*International Labour Organisation – ILO*), ratyfikowanych konwencji ILO (nie tylko podstawowych) i ratyfikowanych wielostronnych porozumień dotyczących środowiska naturalnego (*Multilateral Environmental Agreements – MEA*) oraz ratyfikowania nieratyfikowanych dotychczas podstawowych konwencji ILO,
- zobowiązania stron do niestosowania odstępstw i skuteczniejszego wdrażania krajowych ustaw dotyczących pracy i środowiska z myślą o rozwoju handlu i inwestycji (zakaz dumpingu socjalnego i środowiskowego),
- promowanie społecznej odpowiedzialności biznesu (*Corporate Social Responsibility – CSR*),
- postanowienia dotyczące zmian klimatu, ochrony i zrównoważonego zarządzania różnorodnością biologiczną, a także leśnictwa (w tym zakaz nielegalnego wyrębu drzew) i rybołówstwa,
- mechanizm przewidujący włączenie społeczeństwa obywatelskiego we wdrażanie postanowień umowy odnoszących się do norm pracy i norm środowiskowych (w formie konsultacji wewnętrznych – w każdej ze stron umowy oraz w ramach wspólnego forum), a także postanowienia zwiększające przejrzystość w tym zakresie.

W umowie EVFTA znalazły się również bezpośrednie i pośrednie odniesienia do **demokracji i przestrzegania praw człowieka**. W preambule do umowy strony potwierdziły swoje zobowiązania zawarte w Karcie Narodów Zjednoczonych z czerwca 1945 r. i uznały zasady wymienione w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w grudniu 1948 r. Umowa zawiera również odniesienie do układu PCA, który ma stanowić podstawę ogólnych stosunków między UE i Wietnamem, w tym do jego klauzuli w sprawie praw człowieka i postanowień regulujących współpracę w tej dziedzinie (w myśl PCA prawa człowieka, demokracja i praworządność stanowią podstawowy element ogólnych stosunków unijno-wietnamskich). W rezultacie, po wejściu w życie umowy PCA, poważne naruszenia tych praw będą podstawą do zawieszenia stosunków handlowych.

Źródło: *EU and Vietnam reach agreement on free trade deal*, European Commission, Memo, 4 August 2015.

Strony oczekują, że umowa EVFTA wejdzie w życie na początku 2018 r. Unia Europejska obiecała Wietnamowi pomoc we wdrażaniu umowy w formie uzgodnionych wzajemnie programów pomocy technicznej (doradczo-szkoleniowej).

Unijno-wietnamskie stosunki gospodarcze w latach 2010-2014

W latach 2010-2014 wartość unijno-wietnamskiego handlu towarami wzrosła dwukrotnie, z 14,3 mld euro do

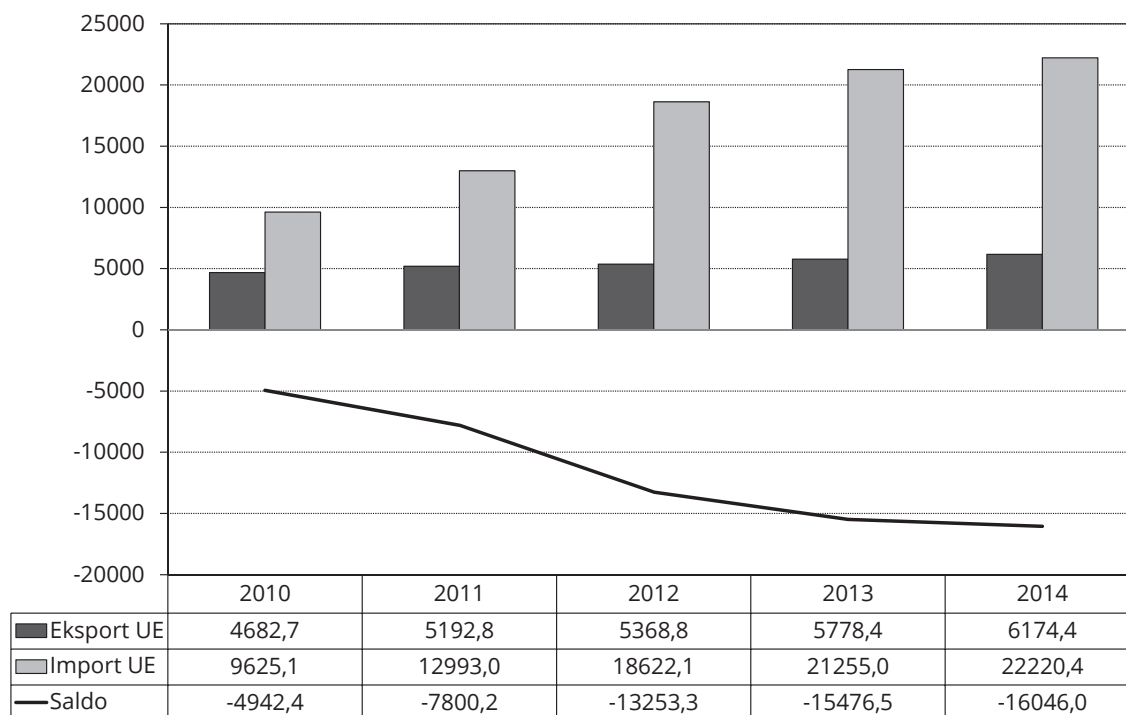

28,4 mld euro. Nastąpiło to w wyniku ponad dwukrotnego wzrostu wartości importu UE (z 9,6 mld euro do 22,2 mld euro). Eksport unijny zwiększył się w tym czasie o około 32%, z 4,7 mld euro do 6,2 mld euro. W rezultacie deficyt

UE w handlu z Wietnamem powiększył się ponad trzykrotnie, z 4,9 mld euro do 16 mld euro (wykres 1). Ujemne saldo handlu z Wietnamem notowała większość państw członkowskich UE (tabela 1).

Wykres 1

Wymiana towarowa Unia Europejska (UE-28) – Wietnam w latach 2010-2014 (mln euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostat-Comext.

Unia Europejska była piątym, po Chinach, Korei Płd., Japonii i Tajwanie, partnerem handlowym Wietnamu w imporcie (z udziałem na poziomie 6,2%) oraz drugim, po USA, w eksporcie (19,5%). Największym unijnym eksporterem do Wietnamu oraz importerem z tego kraju były Niemcy (blisko 2 mld euro w eksporcie i 5 mld euro w imporcie w 2014 r.). Na kolejnych miejscach znalazły się: Wielka Brytania, Włochy, Francja i Holandia (tabela 1).

Znaczenie Wietnamu jako partnera UE jest niewielkie – znajduje się on w czwartej dziesiątce unijnych partnerów handlowych.

W omawianym okresie nastąpił wyraźny wzrost unijnego importu z Wietnamu w wielu grupach towarowych. Największy dotyczył towarów sklasyfikowanych w dziale HS 04, a więc wyrobów mleczarskich i miodu naturalnego (wzrost 171-krotny), głównie na skutek zwiększenia importu miodu naturalnego. Silnie wzrósł też import zegarów, zegarków oraz ich części (22-krotnie), statków powietrznych i ich części (trzynastokrotnie), maszyn i urządzeń elektrycznych oraz ich części (dziesięciokrotnie), materiałów fotograficznych i kinematograficznych (blisko dziewięciokrotnie), różnych przetworów spożywczych (8,5-krotnie,

głównie ekstraktów, esencji lub koncentratów kawy, herbaty lub herbaty paragwajskiej, zup i bulionów i preparatów do nich oraz pozostałych przetworów spożywczych gdzie indziej nie wymienionych), ołowiu i wyrobów z ołowiu (ponad siedmioi półkrotnie), miedzi i wyrobów z miedzi (prawie siedmiokrotnie), soli, siarki, materiałów gipsowych, wapna, cementu itp. (prawie sześciokrotnie, głównie klinieru cementowego) oraz produktów farmaceutycznych, maszyn i urządzeń mechanicznych oraz ich części i akcesoriów do nich (ponad pięciokrotnie).

Z drugiej strony, w analizowanym okresie obniżyła się wartość importowanych z Wietnamu pojazdów szynowych (o 95%), dywanów i innych włókienniczych wykładzin podłogowych (o 87,5%), statków, łodzi oraz innych konstrukcji pływających (o 85%), rud metali, żużlu i popiołu (o 84%), niklu i wyrobów z niklu (o 76%), cyny i wyrobów z cyny (o 75%), cynku i wyrobów z cynku (o 58%), broni, amunicji, ich części i akcesoriów (o 59%), chemikaliów organicznych (o 57%) oraz pozostałych metali nieślachetnych (o 48%).

Większość zmian w imporcie UE dotyczyła mało znaczących grup towarowych, z wyjątkiem maszyn i urządzeń elektrycznych, statków powietrznych, różnych przetworów

Tabela 1**Handel państw członkowskich UE z Wietnamem w 2014 r. (mln euro)**

Kraj	Obroty handlowe	Eksport do Wietnamu	Import z Wietnamu	Saldo handlu z Wietnamem
Niemcy	6938,5	1973,9	4964,6	-2990,7
Wielka Brytania	3323,7	418,0	2905,7	-2487,7
Włochy	2979,7	731,1	2248,6	-1517,6
Francja	2863,8	766,6	2097,1	-1330,5
Holandia	2816,2	557,6	2258,7	-1701,1
Hiszpania	2263,5	300,3	1963,2	-1662,9
Austria	2075,3	151,8	1923,6	-1771,8
Belgia	1687,1	346,7	1340,4	-993,7
Szwecja	871,4	128,3	743,1	-614,8
Polska	426,8	129,9	296,9	-167,1
Dania	401,3	174,8	226,5	-51,7
Słowacja	293,7	23,7	270,0	-246,2
Portugalia	193,9	7,9	186,1	-178,2
Irlandia	188,6	97,5	91,1	6,4
Czechy	186,3	63,7	122,6	-58,9
Grecja	150,3	11,6	138,7	-127,1
Finlandia	141,8	79,7	62,1	17,5
Rumunia	103,4	36,6	66,8	-30,2
Węgry	100,7	59,5	41,3	18,2
Łotwa	85,1	2,6	82,5	-79,9
Bułgaria	69,8	18,6	51,1	-32,5
Słowenia	62,1	30,5	31,6	-1,1
Luksemburg	44,8	11,8	32,9	-21,1
Cypr	38,8	10,0	28,8	-18,9
Litwa	34,8	19,2	15,6	3,6
Chorwacja	32,2	11,2	21,1	-9,9
Estonia	17,7	10,7	7,0	3,8
Malta	3,4	0,8	2,6	-1,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostat-Comext.

spożywczych, soli, siarki, cementu, wapna itp. oraz statków i innych konstrukcji pływających. W rezultacie lista głównych grup towarowych w unijnym imporcie z Wietnamu nie zmieniła się w latach 2010-2014, choć pozycja niektórych grup na tej liście uległa dużym zmianom (tabela 2). Najbardziej na znaczeniu zyskały maszyny i urządzenia elektryczne i mechaniczne, straciło natomiast obuwie. Analiza na niższym poziomie agregacji wskazuje, że w imporcie z Wietnamu dominowały produkty pracochłonne, w tym sprzęt elektroniczny (montowane zestawy telefoniczne), obuwie, odzież i tekstylia, kawa, owoce morza i meble.

W ostatnim roku analizowanego okresu kraje unijne importowały z Wietnamu głównie maszyny i urządzenia elektryczne oraz ich części (ponad 34% unijnego importu ogółem – tabela 2). W dalszej kolejności znalazło się obuwie oraz maszyny i urządzenia mechaniczne, z kilkunastopięcioprocentowymi udziałami. W omawianym okresie wzrósł stopień koncentracji unijnego importu. W 2014 r. na dziesięć

głównych grup towarowych przypadło ponad 85% importu unijnego z Wietnamu – ponad 6 p.p. więcej niż w 2010 r.

W unijnym eksporcie do Wietnamu nie odnotowano tak dużych zmian, jak w imporcie. Najbardziej wzrosła wartość dostarczanych na rynek wietnamski skór futerkowych i futer sztucznych oraz wyrobów z nich (33-krotnie, głównie za sprawą skór surowych z norek i lisów oraz artykułów odzieżowych i dodatków odzieżowych ze skór futerkowych), cynku i artykułów z cynku (blisko siedmiokrotnie), pojazdów szynowych oraz pozostałych włókien roślinnych (czteropółkrotnie), ryb i bezkręgowców wodnych, pozostałości i odpadów przemysłu spożywczego oraz gotowej paszy dla zwierząt, a także warzyw (wzrost blisko czterokrotny), przetworów z mięsa, ryb, skorupiaków i bezkręgowców wodnych oraz parasoli, lasek, akcesoriów myśliwskich (trzyipółkrotny), a także przetworów z warzyw, owoców i orzechów (trzykrotny).

Tabela 2

Główne grupy (działy HS) w imporcie UE z Wietnamu w 2014 r.

Wyszczególnienie	Wartość (w mln euro)	Zmiana w latach 2010-2014 (w %)	Udział w imporcie (w %)	
			2010	2014
Ogółem	22220,4	130,9	100,0	100,0
85 – Maszyny i urządzenia elektryczne oraz ich części	7578,6	930,1	7,6	34,1
64 – Obuwie, getry i wyroby podobne	2777,8	32,1	21,9	12,5
84 – Kotły, maszyny i urządzenia mechaniczne; ich części	2538,6	412,5	5,1	11,4
62 – Odzież i dodatki odzieżowe, bez dzianych i szydełkowanych	1636,3	66,0	10,2	7,4
09 – Kawa, herbata i przyprawy	1330,9	66,7	8,3	6,0
94 – Meble, wyposażenie wnętrz	817,0	12,7	7,5	3,7
03 – Ryby, skorupiaki i bezkręgowce wodne	653,4	-12,2	7,7	2,9
61 – Odzież i dodatki odzieżowe dziane lub szydełkowane	597,6	54,6	4,0	2,7
42 – Wyroby ze skóry	515,2	54,2	3,5	2,3
39 – Tworzywa sztuczne i wyroby z nich	487,0	71,5	3,0	2,2
Top-10	22220,4	149,4	78,9	85,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostat-Comext.

W tym samym okresie największy spadek eksportu unijnego odnotowały materiały roślinne do wyplatania (eksport praktycznie zanikł), cyna i artykuły z cyny oraz statki, łodzie i inne konstrukcje pływające (o 78%), nikiel i artykuły z niklu (o 72%), wyroby wyplatane ze słomy, wikliny itp. (o 67,5%), rudy metali, żużel i popiół (o 63%), pióra i puch oraz artykuły z nich, kwiaty sztuczne (o 51,6%), jedwab oraz zboża (po 39%), a ponadto miedź i artykuły z miedzi (o 37%).

Większość wyżej wymienionych grup towarowych, poza rybami i bezkręgowcami wodnymi, pozostałościami i odpadami przemysłu spożywczego, wraz z gotowymi paszami

dla zwierząt, skórami oraz wyrobami z nich i zbożami, nie odgrywała znaczącej roli w unijnym eksporcie do Wietnamu. Lista głównych grup towarowych nie uległa zmianie w latach 2010-2014, choć znaczenie poszczególnych grup się zmieniło. Najbardziej na znaczeniu zyskały wyroby farmaceutyczne oraz ryby, skorupiaki i bezkręgowce wodne, straciły natomiast statki powietrzne i ich części oraz pojazdy nieszynowe, ich części i akcesoria (tabela 3). Na podstawie szczegółowej analizy można stwierdzić, że w eksporcie Unii przeważały wyroby wysokiej techniki (*high-tech*), w tym maszyny i urządzenia mechaniczne, urządzenia i sprzęt elektryczny, produkty farmaceutyczne i pojazdy.

Tabela 3

Główne grupy (działy HS) w eksporcie UE do Wietnamu w 2014 r.

Wyszczególnienie	Wartość (w mln euro)	Zmiana w latach 2010-2014 (w %)	Udział w eksporcie (w %)	
			2010	2014
Ogółem	6174,4	31,9	100,0	100,0
84 – Kotły, maszyny i urządzenia mechaniczne; ich części	1229,7	24,6	21,1	19,9
30 – Produkty farmaceutyczne	531,0	68,9	6,7	8,6
88 – Statki powietrzne, statki kosmiczne i ich części	498,8	-4,4	11,1	8,1
85 – Maszyny i urządzenia elektryczne oraz ich części	426,8	8,9	8,4	6,9
90 – Przyrządy i aparatura precyzyjna	290,6	52,4	4,1	4,7
87 – Pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria	214,3	-20,7	5,8	3,5
41 – Surowe skóry i skórki (inne niż skóry futerkowe) oraz skóry wyprawione	181,0	120,7	1,8	2,9
03 – Ryby, skorupiaki, pozostałe bezkręgowce wodne	172,4	274,8	1,0	2,8
39 – Tworzywa sztuczne i wyroby z nich	164,3	63,3	2,1	2,7
38 – Produkty chemiczne różne	161,6	24,1	2,8	2,6
Top-10	3870,4	27,6	65,6	62,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostat-Comext.

W ostatnim roku analizowanego okresu głównymi towarami eksportowanymi do Wietnamu były maszyny i urządzenia mechaniczne, ich części i akcesoria (1/5 całego eksportu), a ponadto wyroby farmaceutyczne oraz statki powietrzne (po ponad 8% – tabela 3). W omawianym okresie, odwrotnie niż w imporcie, zmniejszył się stopień koncentracji unijnego eksportu. Na dziesięć głównych działów HS przypadało 62,7% eksportu ogółem, a więc o blisko 3 p.p. mniej niż w 2010 r.

Wartość unijno-wietnamskiego handlu usługami była wyraźnie mniejsza niż handlu towarami. W 2013 r. (ostatnie dostępne dane) wyniosła ona 2,9 mld euro, przy czym wartości eksportu i importu były zbliżone (tabela 4). Oba strumienie niewiele wzrosły w omawianym okresie. Odnosiło się to zwłaszcza do wartości usług świadczonych przez firmy unijne. Znaczenie Wietnamu jako partnera UE w handlu usługami było marginalne – w latach 2010-2013 na kraj ten przypadało zaledwie 0,1% unijnego eksportu i importu usługowego.

Tabela 4

Handel usługami między Unią Europejską i Wietnamem w latach 2010-2013 (mln euro)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
Eksport UE-28	1433,7	1378,1	1280,9	1490,1
Import UE-28	1219,6	1476,9	1449,9	1433,4
Saldo	214,1	-98,8	-169	56,7

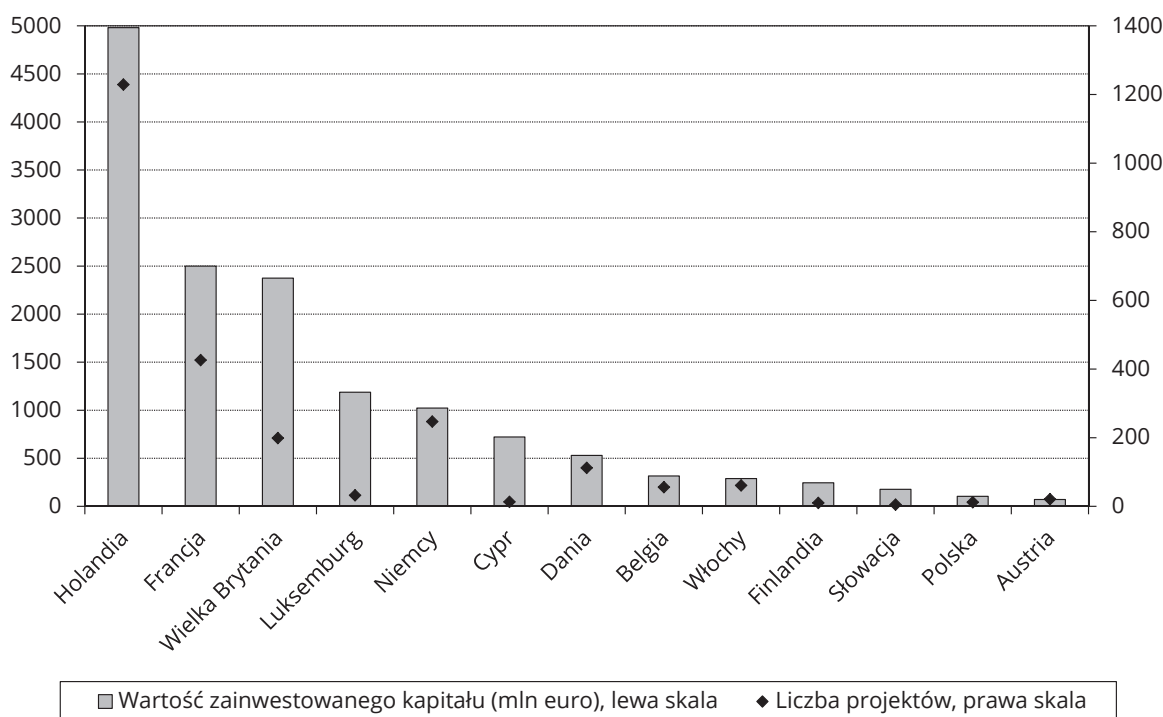
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Również niewielka była skala współpracy inwestycyjnej. W ostatnich latach wartość unijnych inwestycji bezpośrednich w Wietnamie wahała się w granicach ok. 1 mld dolarów rocznie (dane wietnamskiego urzędu statystycznego). W 2014 roku wyniosły one 1248 mln USD, czyli około 940 mln euro⁷ (5,7% inwestycji zrealizowanych w 2014 r.), co uplasowało UE w grupie największych inwestorów zagranicznych w Wietnamie, po Korei Płd. (6,13 mld dolarów), krajach ASEAN (2,74 mld dolarów), Hongkongu (2,8 mld dolarów) i Japonii (1,2 mld dolarów). W omawianym roku głównymi inwestorami unijnymi były: Wielka Brytania (260 mln euro, czyli 27,8% wszystkich inwestycji UE w Wietnamie), Belgia (212 mln euro, 22,6%), Holandia (154 mln euro, 16,4%), Niemcy (131 mln euro, 13,9%) oraz Włochy (82 mln euro, 8,7%). Polskie firmy w 2014 r. zainwestowały w Wietnamie 29 mln euro (3% inwestycji krajów UE).

Od czasu nawiązania dwustronnych stosunków dyplomatycznych do końca 2014 roku z krajów UE napłynęły do Wietnamu inwestycje o łącznej wartości 19,3 mld dolarów, czyli 14,5 mld euro. Największymi inwestorami z UE były: Holandia (5 mld euro, co stanowiło 34,3% skumulowanych inwestycji unijnych w Wietnamie w 2014 r.), Francja (2,5 mld euro, 17,2%) i Wielka Brytania (2,4 mld euro, 16,4%) – wykres 2. Z Polski napłynęło w tym czasie w formie inwestycji bezpośrednich zaledwie 104 mln euro, co stanowiło 0,7% inwestycji unijnych. Firmy unijne inwestowały głównie w przemyśle, budownictwie i usługach⁸.

Wykres 2

Najwięksi unijni inwestorzy bezpośredni w Wietnamie (stan na 31.12.2014 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego Wietnamu.

Tabela 5

Oficjalna pomoc rozwojowa UE i jej państw członkowskich dla Wietnamu w latach 2010-2013 (netto, w mln euro)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	Łącznie w latach 2010-2013
Francja	182,3	158,6	105,7	133,5	580,1
Niemcy	72,5	89,1	77,0	108,5	347,1
Institucje UE	31,5	106,1	26,6	41,6	205,8
Wielka Brytania	61,8	25,2	64,0	27,3	178,3
Dania	51,9	44,7	47,9	30,7	175,1
Belgia	16,7	16,5	19,8	22,4	75,5
Finlandia	18,9	16,7	10,1	18,6	64,3
Irlandia	13,8	11,9	14,5	12,9	53,0
Szwecja	12,5	11,3	8,8	8,3	40,9
Holandia	15,9	13,3	6,1	0,5	35,8
Luksemburg	9,1	6,3	8,8	9,3	33,6
Hiszpania	12,0	7,6	2,9	-1,6	20,9
Austria	2,3	5,3	4,6	3,2	15,3
Włochy	4,3	2,9	3,5	1,8	12,5
Polska	3,3	3,2	1,8	3,2	11,6
Czechy	1,8	1,2	1,2	1,1	5,3
Razem	510,5	520,0	403,4	421,3	1855,2
Udział w międzynarodowej pomocy rozwojowej dla Wietnamu ogółem (w %)	23,1	20,1	12,5	13,7	16,8

Źródło: Zestawiono na podstawie *Geographical Distribution of Financial Flows to Developing Countries. Disbursements, Commitments, Country Indicators*, OECD, 2015, s. 269.

Ważnym działaniem UE i jej państw członkowskich jest pomoc rozwojowa dla Wietnamu. W latach 2010-2013 (ostatnie opublikowane dane) instytucje UE przekazały na ten cel prawie 280 mln dolarów (206 mln euro), co łącznie z bilateralną pomocą państw członkowskich wyniosło blisko 2,5 mld dolarów (1,9 mld euro – tabela 5)⁹. Stanowiło to średnio 16,8% międzynarodowej pomocy rozwojowej dla Wietnamu. Wśród państw UE największe środki dla Wietnamu przekazały w latach 2010-2013: Francja (580 mln euro), Niemcy (347 mln euro), Wielka Brytania (178 mln euro) i Dania (175 mln euro).

Warto zwrócić uwagę, że w analizowanym okresie zmalała zarówno wartość oficjalnej unijnej pomocy rozwojowej dla Wietnamu (głównie na skutek zmniejszenia wsparcia ze strony Francji i Wielkiej Brytanii), jak i jej udział w ogólnej wartości pomocy uzyskiwanej przez Wietnam (dodatkowo także w związku ze znacznym wzrostem wsparcia z innych źródeł/krajów, przede wszystkim Japonii – z 807,8 mln USD w 2010 r. do 1306,9 mln USD w 2013 r.; Korei Płd. – z 96 mln USD do 234,6 mln USD; Międzynarodowego Stowarzyszenia Rozwoju (*International Development Association* – IDA) – z 849,5 mln USD do 1188,6 mln USD oraz Azjatyckiego Banku Rozwoju – z 178,2 mln USD do 295,4 mln USD).

Największym projektem unijnym realizowanym w Wietnamie w okresie objętym analizą był Program pomocy na

rzecz wielostronnej wymiany handlowej (*Multilateral Trade Policy Assistance project* – MUTRAP). Projekt uruchomiony w sierpniu 2012 r. ma funkcjonować około 5 lat. Celem głównym programu jest wsparcie Wietnamu w procesie tworzenia gospodarki rynkowej oraz włączania kraju w regionalne i światowe struktury gospodarcze i handlowe. W ramach programu MUTRAP UE wspierała m.in. proces rokowań akcesyjnych Wietnamu do WTO, wdrażanie przez Wietnam zobowiązań akcesyjnych oraz przygotowanie pierwszego przeglądu jego polityki handlowej.

Perspektywy rozwoju unijno-wietnamskich stosunków gospodarczych

Po nawiązaniu stosunków dyplomatycznych Wietnam stał się jednym z głównych partnerów UE w Azji Południowo-Wschodniej. Współpraca unijno-wietnamska objęła wiele dziedzin, od kwestii politycznych i zmian o charakterze globalnym po handel i rozwój. Unia koncentruje się na wspieraniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego Wietnamu, poprawy warunków życia osób najuboższych, integracji Wietnamu z gospodarką światową i międzynarodowym systemem handlu, procesów reform gospodarczych i społecznych, a także przemiany wietnamskiego społeczeństwa w społeczeństwo otwarte (*open society*),

dobrze zarządzane, praworządne i przestrzegające praw człowieka. Dbą również o promowanie swojego wizerunku w Wietnamie.

Dynamiczny rozwój gospodarki Wietnamu i zaangażowanie się tego kraju w proces integracji regionalnej wzbudzają coraz większe zainteresowanie firm unijnych współpracą gospodarczą z tym krajem.

Zacieśnieniu stosunków unijno-wietnamskich, w tym gospodarczych, będzie sprzyjać wejście w życie Umowy ramowej w sprawie kompleksowego partnerstwa i współpracy oraz umowy o utworzeniu strefy wolnego handlu, a także znaczna komplementarność handlu unijno-wietnamskiego¹⁰. W eksporcie Wietnamu dominuje odzież, obuwie, kawa, wyroby drewniane i owoce morza, natomiast w jego imporcie z UE – wyroby *high-tech*, w tym maszyny i urządzenia elektryczne, statki powietrzne, samochody i produkty farmaceutyczne.

W szczególności oczekuje się wystąpienia efektu kreacji handlu w branży motoryzacyjnej (już obecnie popyt na samochody europejskie w Wietnamie jest stosunkowo duży, mimo wysokich ceł importowych), a także efektu przesunięcia handlu w przemyśle elektronicznym i maszynowym¹¹.

Zmniejszenie taryfowych i pozataryfowych barier importowych Wietnamu wpłynie zwłaszcza na poziom importu części i komponentów do montażu samochodów oraz wielkość unijnych inwestycji bezpośrednich w Wietnamie. Z uwagi na koszty transportu, jak również konkurencję azjatyckich producentów samochodów, obniżka stawek celnych nie wywoła znacznego wzrostu importu gotowych samochodów z Unii. Z kolei warunkiem zwiększenia importu części i komponentów będzie rozwinięcie przemysłu motoryzacyjnego w Wietnamie, w tym w wyniku inwestycji koncernów europejskich. Obecnie wietnamski przemysł motoryzacyjny nie rozwija się zbyt prędko z uwagi na stosunkowo niewielkie inwestycje. Po wejściu w życie EVFTA Wietnam mógłby stać się też tzw. platformą eksportową, a więc zwiększyć eksport produkowanych wyrobów motoryzacyjnych na rynki krajów ASEAN (z uwagi na liberalizację ceł w ramach tego ugrupowania i utrzymanie wysokiego poziomu ceł w imporcie z krajów trzecich). Czynnikiem sprzyjającym inwestycjom jest tania siła robocza w Wietnamie, a ograniczeniami – brak rozwiniętej infrastruktury i branż wspierających (*support industries*) oraz dominacja branż niskiej techniki.

W przypadku branży elektronicznej redukcja stawek celnych wpłynie bezpośrednio na poziom importu i cenę importowanych produktów elektrycznych i ich komponentów z UE. Ocenia się, że redukcja stawek celnych powinna przynajmniej zrównoważyć koszty transportu i poprawić konkurencyjność eksporterów unijnych w porównaniu z ich azjatyckimi konkurentami – Japonią, Koreą Płd. i Chinami, które obecnie korzystają z bliskiego położenia geograficznego i obniżonych stawek celnych. Import z UE może zatem zastąpić import z niektórych krajów azjatyckich.

W branży maszynowej stawki celne są stosunkowo niskie, więc ich redukcja nie wywoła znaczących zmian w imporcie Wietnamu. Silniejszy efekt może wystąpić, jeśli unijne firmy zdecydują się na uruchomienie produkcji w Wietnamie. Rozwój branży w tym kraju, w połączeniu z ogólnie wysokim wzrostem gospodarczym, może przynieść efekt domina w branżach wspierających, które obecnie nie są rozwinięte. Produkty europejskie, z uwagi na ich ogólnie wysoką jakość, mogą znaleźć licznych odbiorców w Wietnamie, a także w krajach z nim sąsiadujących, jak Laos czy Kambodża. Oczekuje się zatem, że wejście w życie EVFTA może doprowadzić do wystąpienia efektu przesunięcia z uwagi na zastąpienie importu z Chin produktami europejskimi.

Jeśli chodzi o eksport Wietnamu, to spodziewany jest wzrost jego przewagi nad rywalami na rynku unijnym w przypadku większości produktów, w szczególności objętych wysokimi stawkami celnymi (obuwie, tekstylia i odzież, owoce morza). Dużym wyzwaniem dla eksporterów wietnamskich będą jednak bariery techniczne odnoszące się do warunków sanitarno-weterynaryjnych, a także konieczność spełnienia reguł pochodzenia i uzyskania stosownych świadectw¹².

W kolejnych latach spodziewany jest wzrost inwestycji UE w Wietnamie¹³. Większa ma być również unijna pomoc rozwojowa dla tego kraju. W latach 2014-2020 UE planuje przekazanie na tę pomoc około 400 mln euro, w szczególności na dobre zarządzanie i sektor energetyczny, w tym w kontekście zmian klimatycznych.

Zawarcie umów PCA i EVFTA między UE i Wietnamem stanowi kolejny krok w kierunku większego politycznego i gospodarczego zaangażowania Unii w Azji Południowo-Wschodniej. Nabiera ono jeszcze większego znaczenia w świetle podpisania Porozumienia o partnerstwie transpacyficznym (*Trans-Pacific Partnership agreement – TPP*) między Australią, Brunei, Kanadą, Chile, Japonią, Malezją, Meksykiem, Nową Zelandią, Peru, Singapurem, Stanami Zjednoczonymi i Wietnamem. Uważa się bowiem, że Wietnam będzie głównym beneficjentem tej umowy, jeśli chodzi o handel i inwestycje¹⁴.

* Dr Marzena Błaszczuk-Zawiła, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa. E-mail: marzena.blaszczuk@ibrkk.pl

¹ Wzrost PKB 13,5% średniorocznie w ostatniej dekadzie. Por. M. Bonikowska, P. Rabiej, A. Turkowski, R. Tomański, *ASEAN buduje wspólny rynek*, „Analiza Centrum Stosunków Międzynarodowych”, nr 12/2015, s. 2.

² *EU and Vietnam reach agreement on free trade deal*, European Commission, Memo, 4 August 2015, s. 1.

³ Declaration by the Commissioner for Trade of the European Commission and the Minister of Industry and Trade of the Socialist Republic of Viet Nam on the conclusion of the negotiations of the European Union-Viet Nam Free Trade Agreement, Brussels, 2 December 2015.

⁴ *Political & economic relations*, Delegation of the European Union to Vietnam, http://eeas.europa.eu/delegations/vietnam/eu_vietnam/political_relations/index_en.htm [dostęp 10.12.2015].

⁵ Agreement in the form of an exchange of letters on trade in textile and clothing products and other market opening measures amending the agreement between the European Community and The Socialist Republic of Vietnam, as last amended by the Agreement in the form of an exchange of letters initialled on 31 March 2000.

⁶ <http://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/agreements-conventions/agreement/?aid=2011010> [dostęp 10.12.2015].

⁷ Wyrażone w dolarach USA oficjalne dane wietnamskie dotyczące inwestycji unijnych przeliczono na euro według średnich kursów Europejskiego Banku Centralnego:

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Kurs EUR/USD	1,33	1,39	1,28	1,33	1,33

⁸ Por. B.D. Nguyen, T.T. Nguyen, *Future Vietnam-EU Free Trade Agreement (Vietnam-EU FTA): An Analysis of Trade Creation and Trade Diversion Effects*, http://veam.org/papers2014/94_Nguyen%20Binh%20Duong.pdf, s. 3 [dostęp 10.12.2015].

⁹ Opublikowane przez OECD dane o pomocy rozwojowej dla Wietnamu wyrażone w dolarach USA przeliczono na euro według średnich kursów Europejskiego Banku Centralnego:

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Kurs EUR/USD	1,33	1,39	1,28	1,33	1,33

¹⁰ Por. B.D. Nguyen, T.T. Nguyen, *Future Vietnam-EU Free Trade Agreement...*, op.cit.

¹¹ C. Dordi, F.L. Pasini, *The impact of Vietnam – EU FTA on some selected importing sectors of Vietnam*, 9.06.2011, <http://wtocenter.vn/content/impact-vietnam-%E2%80%93-eu-fta-some-selected-importing-sectors-vietnam> [dostęp 8.12.2015]; oraz B.D. Nguyen, T.T. Nguyen, *Future Vietnam-EU Free Trade Agreement...*, op. cit.

¹² B.D. Nguyen, T.T. Nguyen, *Future Vietnam-EU Free Trade Agreement...*, op. cit., s. 18.

¹³ W 2015 r. oczekuje się inwestycji unijnych na poziomie 1 mld euro. http://eeas.europa.eu/delegations/vietnam/eu_vietnam/trade_relation/index_en.htm (wg stanu na 15.12.2014 r.) [dostęp 10.12.2015].

¹⁴ P. Maister, *Vietnam and Malaysia predicted to be FDI winners of TPP agreement*, 10.12.2015, http://www.fdiintelligence.com/Locations/Asia-Pacific/Vietnam-and-Malaysia-predicted-to-be-FDI-winners-of-TPP-agreement?utm_campaign=E-newsletter+January+2016+%281st+edition%29&utm_source=emailCampaign&utm_medium=email&utm_content= [dostęp 12.12.2015]

WSPÓLNA POLITYKA HANDLOWA

UMOWA CETA – DOSTĘP DO KANADYJSKIEGO SYSTEMU ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH

Ewa Kaliszuk*

We wrześniu 2014 r. Unia Europejska i Kanada ogłosiły zakończenie rozmów nad Kompleksowym porozumieniem gospodarczym i handlowym (*Comprehensive Economic and Trade Agreement* – dalej umowa CETA). Jednym z najważniejszych, o ile nie najważniejszym celem Unii Europejskiej w negocjacjach był możliwie najlepszy dostęp do kanadyjskiego rynku zamówień publicznych na wszystkich poziomach administracyjnych (krajowym, regionalnym i lokalnym) oraz w sferze użyteczności publicznej. Umowa CETA miała zapewnić traktowanie unijnych dostawców nie mniej korzystne niż dostawców lokalnych¹. Spełnienie tych postulatów było traktowane przez Unię wręcz jako warunek *sine qua non* podpisania umowy². Podejście to wynikało z jednej strony z atrakcyjności kanadyjskiego rynku zamówień publicznych, a z drugiej – z asymetrii w dostępie do tego rynku na niekorzyść UE. Rynek unijny był *de facto* otwarty dla firm kanadyjskich³. Unia była zwolenniczką otwarcia rynku zamówień publicznych na międzynarodową konkurencję i stosowania wobec nich takich samych reguł handlu międzynarodowego, jak wobec innych sektorów, Kanada

natomiast, traktując zamówienia publiczne jako ważne narzędzie polityki gospodarczej i społecznej, była niechętna liberalizacji rynku zamówień publicznych szczebla regionalnego i lokalnego oraz sektora użyteczności publicznej. Podejście Kanady przypisuje się także ustrojowi federalnemu i znacznej autonomii jej prowincji⁴.

Różnice w podejściu obu stron do zamówień publicznych odzwierciedla zakres ich zobowiązań w fakultatywnym porozumieniu członków Światowej Organizacji Handlu (WTO) w sprawie zamówień rządowych (*Agreement on Government Procurement* – GPA) zarówno w wersji pierwotnej (GPA z 1994 r.), jak i w wersji zmienionej (zrewidowane Porozumienie w sprawie zamówień rządowych, tzw. GPA II). Zobowiązania UE i Kanady przyjęte w GPA stanowiły punkt wyjścia do negocjacji umowy CETA w omawianej dziedzinie. W rokowaniach tych, po raz pierwszy w historii Kanady, uczestniczyły jej prowincje⁵ i terytoria⁶. Zamówienia publiczne, zgodnie z konstytucją tego kraju, należą bowiem do dziedzin, w których władze federalne dzielą kompetencje z prowincjami („wspólna jurysdykcja”)⁷. We wcześniejszych umowach międzynarodowych, obejmujących jedną lub więcej dziedzin jurysdykcji prowincji (wspólnej lub wyłącznej), zamieszczano tzw. klauzulę federalną, ograniczającą odpowiedzialność rządu federalnego wobec drugiej strony umowy w razie problemów z wdrożeniem zobowiązań przez władze prowincji. Obecnie partnerzy handlowi Kanady nie akceptują jednak takiego rozwiązania⁸.